

A legfiatalabb szocialista város

Tatabányától délnyugatra, a Vértes erdős-dombos lankái között fekszik megyénk legifjabb szocialista városa: Orozlány. A rohamosan fejlődő bányaváros nevét ősrégi kis falutól nyerte. A középkorban Orozlánykő, később Pusztá-Orozlánykő nevet viselt.

Elnevezését a hagyomány szerint egykori várától nyerte, melynek kapuját két kőből faragott orozzlány őrizte. Mások szerint a vára két rossz lányát e várban tartotta fogva s e két szóból vette nevét; „Ő rossz lány“. A XIV. században valószínű a Csákyak birtokában volt a falu várával együtt. Okiratilag Orozlanekw néven 1440-ben említik először. 1460-ban a gesztesi várhoz tartozott. Oláh Miklós 1536-ban még említi várát, melyet a törökök a faluval együtt a következő években elpusztítottak. A vár romjai a XVIII. században még láthatók voltak, melyek köveit később a lakosság hordta szét és építette be yiskóiba. A török hódoltság alatt a falu egyszerű sem szerepel úgy mint lakott hely, s valószínű innét kapta a későbbi elnevezését: Pusztáorozlánkő-t. Csak a török hódoltság után, 1701-ben kezd benépesülni Nyitra, Pozsony és Trencsén megyei lakosokkal. A lakosság nyomorúságos megélhetését évszázadok hosszú során át a favágás, mészégetés ősi foglalkozásai biztosították csupán. A kopár, sivár terület sovány földje mezőgazdasági művelésre alkalmatlan volt.

Orozlány határába olvadt bele az igen régi múlttal rendelkező Majk-pusztá, ahol az egyházi építészet jellegzetes barokk emlékeivel találkozhatunk.

A „Moiki“ prépostság nevét 1252-ben említik első ízben a turóczi prépostság alapító levelében, amikor IV. Béla király „rendezés végett a határokat megjárta“.

Az egykori krónikás azt írja Majkról, hogy „valamikor itt nagyszerű basilika volt“. Feljegyzése nem volt túlzás,

mert a kamalduli remeteség — melyről később esik szó — felépítése előtt a templom meglevő romjaiból állhatott még annyi, hogy arra mondhatta: „olim insignis basilica“. A premontrei rend temploma, kétsoros, tizenkét oszloppal elválasztott háromhajós építmény volt, a hajók hossza a szentélyig körülbelül 42 méter volt, a templom szélessége 22 méterre tehető. A déli oldalon a kolostor támaszkodott a templomra, s falaj — hasonlóan a vértesszentkereszti temploméhoz — 1 méter szélesek voltak. Román stílusú volt.

Azt hogy a majki premontrei rend mikor szűnt meg, pontosan nem tudjuk. De több mint valószínű, hogy a török-dúlás idején pusztult el a monostor és a templom is.

A török megszállás alatt, de még jóval ezután is, Majk hosszú ideig lakatlan maradt. A XVIII. század elején az 1200 holdas pusztát, melyhez szőlő, négy halastó és három malom is tartozott, az Eszterházyak szerezték meg, melyet 1733-ban a kamalduli rendnek ajándékoztak. A régi monostor és templom helyén, melynek köveit a környék lakói teljesen szét-hordták, új rendház és kolostor épült. Mindkét épületet a külföldön is elismert tatai Fullner Jakab építette az 1748—1749-es évek között.

Az emeletes kolostor mel-

lé símul nyugatról az egykori remeteségnek három sorban épített 17 remeteháza, homlokzatukon az építető főúri család címerével.

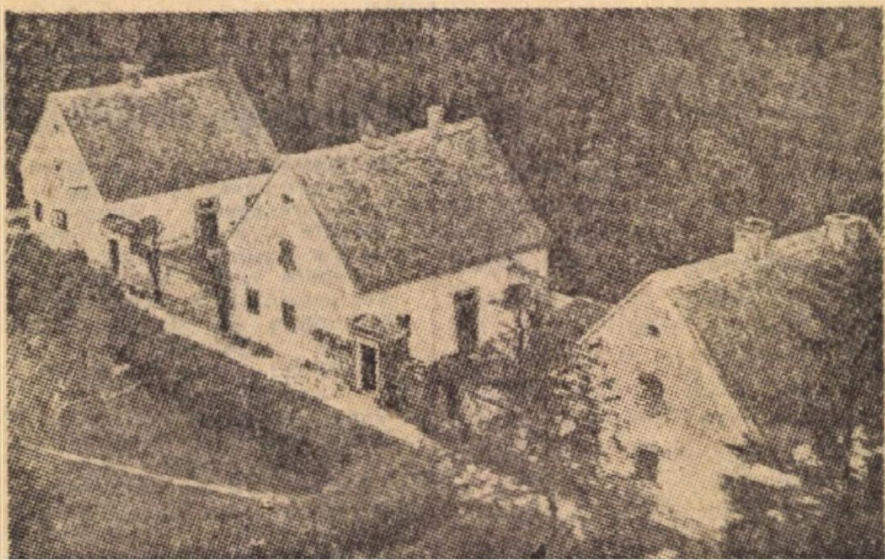
A majki kamalduli rendet, sok más szerzetesi renddel együtt II. József 1782-ben feloszlatta, a remetéket elűzdöztette és a pusztá a kincstár kezébe került. Többszöri tulajdonosváltás után, 1833-ban újra az Eszterházyak birtokába került. A lakatlan pusztát lakosokkal telepítik be és a kolostor épületében kendő- és posztógyárat létesítenek. A remeteházakat a gyár munkásai foglalják el.

Ekkor meszelték le a kolostor és remeteházak értékes freskóit is.

1860-ban Eszterházy Móríc a hajdani kolostort vadász-kastéllá alakította át, a refektóriumot azonban eredeti állapotában hagyta. Stukkós mennyezete és gyönyörű freskói sok látogatót vonzanak ide. A templomból ma már csak a lapostetejű barokk torony áll. Értékes berendezését a komáromi, orosz-lányi és a tatai templomokba hordták szét.

Majkot szívesen keresik fel a természetjárók és kedvelt kirándulóhelye az orosz-lányi dolgozóknak is. Nagy-kiterjedésű parkjában ritka értékű fakülönlegességek vannak.

(Folytatása következik)
Szabó József

Majk. Hajdani szerzetesházak